

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΤΟ ΕΡΕΒΑΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

Ερεβάν, 18 Ιουνίου 2013

Ταχ. Δ/ση : 6 Demirchian Str., 375002 Yerevan
Τηλέφωνο : 003741-530051,530446
Τηλ/τυπο : 0037410-530049
Ηλεκ. Δ/ση : ecocom-yerevan@mfa.gr

ΘΕΜΑ : Ο κλάδος οίνου στην Αρμενία.

Η Αρμενία έχει μεγάλη παράδοση στην καλλιέργεια και παραγωγή οίνων, που χρονολογείται από την αρχαία εποχή. Μάλιστα ιστορικές καταγραφές την εντάσσουν σε παράλληλες χρονικές περιόδους με την αρχαία ελληνική.

Μεταγενεστέρως η σταδιακή κορύφωση στην παραγωγή οίνων μέχρι το 1920, γνώρισε σημαντική και ραγδαία μείωση, ένεκα των σχετικών απαγορεύσεων της σοβιετικής εποχής, που τελικώς ευνόησαν την παράνομη παραγωγή και το λαθρεμπόριο σε όλα τα προϊόντα του κλάδου και οπωσδήποτε την παράβλεψη της ποιότητας.

Ωστόσο από το 1940 έως το 1985, η παραγωγή οίνου αυξήθηκε κατά εννέα φορές και του κονιάκ (μπράντι) κατά δεκαεπτά φορές. Παράλληλα την περίοδο 1960-1986, η παραγωγή αφρωδών οίνων δεκαπλασιάστηκε. Στη δεκαετία του 1980 η Αρμενία επεξεργαζόνταν κάθε χρόνο κατά μέσο όρο περίπου 210 χιλιάδες τόνους σταφυλιών από τα οποία παρήγαγε 14 - 15.000.000 δεκάλιτρα κρασιού, 2 εκατ. εκ των οποίων χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του περίφημου και διεθνώς γνωστού αρμενικού κονιάκ. Σημειώνεται σχετικώς ότι σύμφωνα με στοιχεία του Αναπτυξιακού Οργανισμού Αρμενίας (ADA) το 37,4% των εισοδημάτων της Αρμενίας από τον κλάδο τροφίμων διατίθεντο για ανάγκες του κλάδου οινοποίησης. Στη δεκαετία του 1980 η Αρμενία προμήθευε το 25% του κονιάκ που διακινείτο στις τότε επαρχίες της Σοβιετικής Ένωσης, το 3% των κρασιών και το 5-6% των υψηλής αλκοόλης οίνων. Τα τρία τέταρτα της παραγωγής οίνων στην Αρμενία εξαγόταν κυρίως στη Ρωσία. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η αρμενική οινοποίηση είχε επικεντρωθεί στην

επαρχία Ararat, που διαθέτει μάλιστα περιοχές όπου τα αμπέλια ευρίσκονται σε υψόμετρο 1100 μ.

Η σοβαρότερη επίπτωση της πολιτικής ελέγχου της κατανάλωσης αλκοόλ κατά την σοβιετική περίοδο, ήταν η εγκατάληψη γαίων που επί σειρά ετών αποτελούσαν σημαντικά κομμάτια του αρμενικού αμπελώνα, ο οποίος απαξιώθηκε και τελικώς άρχισε να μην αποδίδει τις ποσότητες που απέδιδε ακόμα και μέχρι το 1985. Η σημαντικότερη περίοδος επιβολής μέτρων περιορισμού της κατανάλωσης ήταν η περίοδος 1986-1990, οπότεν και παρατηρείται πτώση παραγωγής στα 43,9 εκ. λίτρα από 88,4 εκ. λίτρα την περίοδο 1981-1985. Είναι χαρακτηριστικό ότι την επομένη 3ετία η παραγωγή έπεσε περαιτέρω στα επίπεδα των 29,8 εκ. λίτρων για να κατακρημνιστεί κυριλεκτικά στα 4,7 εκ. λίτρα την περίοδο 1995-1999, οπότεν και η Αρμενία είχε να αντιμετωπίσει ζωτικά προβλήματα ανασυγκρότησης.

Από το 2000 άρχισε η εφαρμογή της πολιτικής ιδιωτικοποιήσεων των μονάδων επεξεργασίας και παραγωγής οίνων και λοιπών προϊόντων. Η αλλαγή στον κλάδο ήταν πλέον σημαντική και επηρέασε ολοκληρωτικά το δίκτυο της παραγωγικής δομής του κλάδου. Θετική συνέπεια ήταν η άμεση αναδιάταξη του κλάδου με αποτέλεσμα μονάχα το 2005 να παραχθούν 7,3 εκ. λίτρα οίνου. Η συνέχεια δεν ήταν το ίδιο ομαλή καθώς το 2006 αποκλιμακώθηκε η παραγωγή στα 4,4 εκ. λίτρα και τελικώς σταθεροποιήθηκε ένας ρυθμός ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια που κατέληξε το 2011 να αποφέρει παραγωγή 6,8 εκ. λίτρων. Τα τελευταία πέντε χρόνια ο όγκος της παραγωγής οίνου έχει αυξηθεί κατά μέσο όρο 14% και ήδη βρίσκεται σε διαφορετική φάση ανάπτυξης σε σχέση με οτιδήποτε ίσχυε στον κλάδο στο παρελθόν.

Τόσο οι εγχώριες όσο και οι ξένες επενδύσεις στην οινοποίηση έχουν ενταθεί πρόσφατα. Οι μεγάλες επενδύσεις, ιδιαίτερα στην προμήθεια των νέων, τεχνολογιών προχώρησε και η βελτίωση των διαδικασιών παραγωγής, στον αμπελοοινικό τομέα για τα τελευταία 5-6 χρόνια, δίνουν τον τόνο της ανάπτυξης. Οι ξένες επενδύσεις για τη δημιουργία αμπελώνων και η αύξηση της παραγωγής κρασιού στην Αρμενία, σε περιοχές που είχαν εγκαταληφθεί, αλλά και σε νέες ευνοϊκές για την διαμόρφωση νέων και παλαιών ποικιλιών αμπέλου, έχουν σαν κύριο στόχο να δώσουν προϊόντα που θα προωθηθούν πρωτίστως για εξαγωγή.

Οι εξαγωγές κρασιού από την Αρμενία έχουν αυξηθεί τα τελευταία έτη. Μάλιστα από το 2011 περίπου το 20% του οίνου που παράγεται στην Αρμενία προορίζεται για εξαγωγή, που ανέρχεται σε αξία ύψους περίπου 5,2 εκατ. ευρώ. Από το 2004 οι εξαγωγές οίνου από την Αρμενία έχουν αυξηθεί κατά μέσο όρο 35% ετησίως. Πρέπει να υπογραμμιστεί ωστόσο ότι η εξαγωγή των οίνων από φρούτα αυξάνεται ταχύτερα

από την εξαγωγή των οίνων από σταφύλια, αφήνοντας κατά μέρος μια παράδοση που υπήρχε στον κλάδο από αρχαιοτάτων χρόνων. Το 2011 μάλιστα η αξία των εξαγωγών οίνων από φρούτα υπερέβει την αξία εκείνων από αμπέλια κατά περίπου 14%.

Εισαγωγές & εξαγωγές οίνου στην Αρμενία (αξία σε χιλ. δολ. ΗΠΑ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Εισαγωγές	971	6,952	2,087	393	256	546	742	931
Εξαγωγές	538	964	2,019	1,925	1,485	2,873	3,312	3,791

Πηγή : UN Comtrade

Το μερίδιο της Αρμενίας στον τομέα των εξαγωγών παγκοσμίως όσον αφορά τους οίνους, τόσο από φρούτα (ρόδι, βερύκοκο κ.α.), αλλά και από αμπέλι έχει διπλασιαστεί κατά τα έτη 2005-2010. Ειδικότερα αναφορικά με τους οίνους από σταφύλι το 2005 το ποσοστό των αρμενικών προϊόντων επί των συνολικών εξαγωγών του κλάδου διεθνώς ήταν 0,01% και το 2010 ανήλθε σε 0,02%. Αντιστοίχως για τους αρμενικούς οίνους από φρούτα το ποσοστό ήταν το 2005 0,1% και το 2010 έφτασε το 0,2%. Βέβαια αν και έχουν γίνει προσπάθειες να διευρυνθούν οι εξαγωγικοί προορισμοί του κρασιού, η Ρωσία εξακολουθεί να κυριαρχεί ως κύριος προορισμός. Τα τελευταία 2-3 χρόνια, νέες αγορές (Κίνα, Νότιο-Ανατολική Ασία και Αφρική) έχουν εμφανιστεί δίπλα στις παραδοσιακές εξαγωγικές αγορές (ΚΑΚ, ΗΠΑ, ΕΕ). Ωστόσο, οι εξαγωγές προς τις χώρες αυτές εξακολουθούν να είναι σποραδικές και μη τακτικές για μια σειρά από αιτίες εκ των οποίων σημαντικότερες είναι η μη αναγνωρισιμότητα των προϊόντων και η έλλειψη πιστοποιητικών ποιότητας.

Παράλληλα πρέπει να υπογραμμιστεί, σύμφωνα και με σχετική μελέτη του ADA (Armenian Development Agency), ότι στον τρέχοντα διεθνή ανταγωνισμό και ειδικώς στις αγορές που στοχεύουν τα αρμενικά προϊόντα οίνου, δεν προκύπτει σημαντικό πλεονέκτημα τιμής. Στις δύο κύριες εξαγωγικές αγορές της Αρμενίας (Ρωσία και USA) η μέση τιμή CIF των αρμενικών κρασιών κατέχει τη μεσαία θέση, από πλευράς κόστους, μεταξύ των εισαγόμενων οίνων. Ενδεχόμενες διακυμάνσεις, περιοδικές και ανα αγορά, των τιμών εξαρτώνται από τη διαφορά στους τύπους των οίνων που εξάγονται κάθε χρόνο, καθώς και από τις διακυμάνσεις στην τιμή συναλλάγματος. Πάντως και το 2011 η μέση τιμή CIF ενός λίτρου αρμενικού οίνου που εξήχθηκε στις ΗΠΑ είναι διπλάσια από εκείνη που διαμορφώθηκε προς τη Ρωσία. Ειδικότερα για τις

ΗΠΑ η τιμή για τους οίνους φρούτων ήταν 3,2 δολ. και 3,4 δολ. αμπέλου, το λίτρο¹.

Αν και η εγχώρια κατανάλωση κρασιού έχει σημαντικά αυξηθεί, η εσωτερική ζήτηση εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής. Τα τελευταία χρόνια το μερίδιο του κρασιού έχει αυξηθεί αισθητά στο σύνολο της κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών. Την περίοδο 2003-2010, η κατά κεφαλήν κατανάλωση κρασιού αυξήθηκε κατά μέσο όρο περίπου 12% ετησίως, φτάνοντας περίπου στα 1,6 λίτρα 2010. Η κατανάλωση εισαγόμενου οίνου έχει αυξηθεί παράλληλα με την κατανάλωση των τοπικών οίνων. Την περίοδο 2007-2011 ο όγκος των εισαγωγών οίνου στην Αρμενία έχει αυξηθεί κατά μέσο όρο 22%. Παρά την αύξηση της κατανάλωσης κρασιού, η ζήτηση για κρασί στην Αρμενία εξακολουθεί να παραμένει χαμηλή σε σύγκριση με άλλες χώρες².

Η κατανάλωση βότκας, που αποτελεί το παραδοσιακό αλκοολούχο ποτό που καταναλώνεται στις χώρες του Καυκάσου και εν γένει των χωρών ΚΑΚ, δείχνει κάποια τάση για μείωση, αλλά και μέχρι το 2012, οι αρμένιοι καταναλωτές εξακολούθησαν να την προτιμούν, με αποτέλεσμα η κατανάλωσή της να υπερβαίνει εκείνη του κρασιού πάνω από 3 φορές. Συγκριτικά, η κατανάλωση οίνου στην ΕΕ υπερβαίνει εκείνη της βότκα περίπου 100 φορές, σε αντίθεση με τις χώρες ΚΑΚ και της Αρμενίας ειδικότερα, όπου τα οινοπνευματώδη ποτά, υψηλής αλκοολικής συγκέντρωσης, αποσπούν το 75% της αγοράς.

Η διαμορφούμενη εσωτερική ζήτηση για κατανάλωση οίνου, εκτός του ότι είναι αδύναμη, δεν έχει και ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά καθώς η κουλτούρα κατανάλωσης κρασιού δεν έχει αναπτυχθεί στην Αρμενία και η πλειοψηφία των καταναλωτών δεν έχουν απαιτήσεις για την ποιότητα του κρασιού. Αυτός ο παράγοντας είναι ένα πρόσθετο εμπόδιο για την ανάπτυξη του κλάδου του οίνου στην Αρμενία. Άλλωστε η εξακολουθούμενη ανάγκη κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών υψηλής αλκοολικής συγκέντρωσης (βότκα και κονιάκ) δεν αφήνει πολλά περιθώρια για εξεζητημένες αναζητήσεις σε οίνους με ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Πάντως η τοπική παραγωγή καλύπτει σημαντικές ανάγκες των καταναλωτών, καθώς τόσο οι λευκές, όσο και οι κόκκινες ποικιλίες είναι εξαιρετικές και η αναβάθμιση της οινοποιίας έχει ήδη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα που ήδη αποσπούν την

¹ Σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία από το UN ComTrade, οι εξαγωγίμες τιμές ανά λίτρο για τις ΗΠΑ διαμορφώθηκαν την περίοδο 2009-2010 κατά μέσο όρο ως εξής (δολ. ΗΠΑ) : Χιλή 2,8, Γαλλία 10, Ιταλία 5, Αργεντινή 2,1, Ν. Αφρική 4, Ισπανία 5, Ελλάδα 4,6, Γερμανία 4,1, Ολλανδία 7, Μολδαβία 2, Βουλγαρία 2,3.

² Σύμφωνα με στοιχεία του International Wine Institute η κατά κεφαλήν κατανάλωση οίνου σε λίτρα ετησίως ανήλθε το 2010 καταγράφηκε ως ακολούθως : Γαλλία 45.23, Ιταλία 42.15, Αργεντινή 25.16, Γερμανία 24.44, Αυστραλία 23.19, Γεωργία 15.71, Χιλή 13.85, ΗΠΑ 8.96, Ρωσία 8.18.

προσοχή και αναγνωρισμένων διεθνώς οινοκριτικών, μαζί με τα προϊόντα της γειτονικής Γεωργίας, οι οποίοι αναπτύσσουν την ιδέα για προώθηση των κρασιών αυτών ως πρωτογενών ποικιλιών της πρώιμης οينوποιητικής εποχής.

Κύριες οينوποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου που χρησιμοποιούνται στην παρασκευή κρασιού στην Αρμενία, μέχρι σήμερα, είναι οι τοπικές παραδοσιακές ποικιλίες, καθώς δεν έχει εισέλθει ακόμα στην οينوπαραγωγή η ανάγκη για διαμόρφωση προϊόντων ποικιλιών αναγνωρίσιμων στο διεθνές κοινό, με βάση την παραδοσιακή σχολή ετικετών. Έτσι αυτές οι οποίες χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των ερυθρών οίνων είναι : Areni, Haghtanak, Karmrahuyut, Kakhet, Charents. Η πλέον αναγνωρίσιμη ποικιλία για την παραγωγή ερυθρών οίνων είναι το Areni, το οποία, σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, αποσπά το 30-35% του συνόλου της παραγωγής σταφυλιών που χρησιμοποιούνται στην οينوποίηση. Το Areni ευδοκίμει σε διάφορες περιοχές της Αρμενίας, αλλά κυρίως εντοπίζεται η παραγωγή του γύρω από τις περιοχές Aghavnadzor και Areni, κωμοπόλεις της επαρχίας Vayots Dzor, που θεωρείται η καλύτερη στην Αρμενία για την παραγωγή σταφυλιών για παραγωγή κρασιού. Αναφορικά με τα λευκά κρασιά, οι ποικιλίες Kangoun, Voskehat, Mskhali και Rkatsiteli είναι οι κυριότερες που χρησιμοποιούνται με τις περιοχές Kangoun και Voskehat να θεωρείται ότι προσφέρουν τα καλύτερα σταφύλια.

Η ανάδειξη των σημαντικών ποικιλιών του αρμενικού αμπελώνα έχει τεθεί στο επίκεντρο πρωτοβουλιών της κυβέρνησης, καθώς τόσο η ποιότητα του σταφυλιού, όσο και οι καλλιεργητικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε ιδιωτικές εκμεταλλεύσεις μικρών παραγωγών (όπως εργαλεία, η χρήση φαρμάκων και λιπασμάτων, η ορθολογική άρδευση, ο επιμερισμός του αριθμού των αμπελιών ανάλογα με τις ποικιλίες κλπ.), εξακολουθούν να είναι πρωτίστως παραδοσιακές, καθώς δεν ελέγχονται και συχνά δεν πληρούν τα αποδεκτά διεθνώς πρότυπα, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της απόδοσης τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά. Ιδιαίτερα, ένα από τα πιο κοινά προβλήματα είναι η πρόωρη συγκομιδή των αμπελώνων με ποικιλία Areni, υπό τον φόβο κλιματικών επιδράσεων, η οποία οδηγεί σε χαμηλά σάκχαρα τη συγκεκριμένη ποικιλία με εύλογες σημαντικές επιπτώσεις στην τελική ποιότητα του προϊόντος. Μικροί και διάσπαρτοι αμπελώνες περιπλέκουν και αναστέλουν την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και τελικά εφαρμόζονται από μεμονωμένους αγρότες σε περιορισμένη κλίμακα και με μικρή αποτελεσματικότητα στην ποιότητα της απόδοσης. Ένας άλλος παράγοντας που εμποδίζει την αναβάθμιση της ποιότητας του αμπελώνα, είναι ότι οι ιδιώτες επενδυτές που έχουν αναλάβει να λειτουργούν τα

ιδιωτικοποιημένα εργοστάσια παραγωγής οίνων, δεν προσφέρουν υψηλότερες τιμές για τα σταφύλια ανώτερης ποιότητας και εν γένει δεν προσφέρουν διαφοροποιημένες τιμές. Οι εταιρείες παραγωγής κρασιού προμηθεύονται σταφύλια απευθείας από μεμονωμένους αγρότες. Η τιμή ορίζεται συνήθως για ένα κιλό σταφύλια μιας συγκεκριμένης ποικιλίας και γενικά δεν εξαρτάται από το μέγεθος της συναλλαγής ή την ποιότητα των σταφυλιών.

Κατά κανόνα, οι εταιρείες και οι αγρότες δεν υπογράφουν μακροχρόνια συμβόλαια. Το Areni είναι η πιο ακριβή ποικιλία σταφυλιών που χρησιμοποιείται στην οινοποίηση. Το 2011, ένα κιλό Areni αγοραζόταν στην τιμή των 210-230 armenian dram (AMD), ενώ οι λοιπές ποικιλίες σταφυλιών δεν απέσπασαν τιμή παραπάνω από 130-180 AMD.

Η έκταση των αμπελώνων και η παραγωγή σταφυλιών ανά στρέμα στην Αρμενία έχει γνωρίσει σημαντική άνοδο. Ιδιαίτερα παραγωγικοί είναι στην επαρχία Ararat και Armanir (έως 18 και 13 τόνοι/στρέμμα αντίστοιχα, επιδόσεις που ανεβάζουν τον μέσο όρο της χώρας). Κατά κύριο λόγο βέβαια η απόδοση εξαρτάται από την αυξανόμενη χρήση των τεχνικών (και μαζικών) λεγομένων ποικιλιών αμπέλου που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή κονιάκ. Οι ποικιλίες αυτές είναι πιο συχνές σε σχέση με τις επιτραπέζιες και οινοποιήσιμες ποικιλίες σταφυλιών. Ωστόσο, ορισμένοι εμπειρογνώμονες/αμπελουργοί ισχυρίζονται ότι οι επίσημες στατιστικές δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα και χρειάζεται ενδελεχής διερεύνηση των στοιχείων του Υπ. Γεωργίας.

Η πλειονότητα των αμπελώνων συνιστάται από μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ανήκουν σε μεμονωμένους αγρότες, αλλά υπάρχει μια τάση αύξησης του μεγέθους των αμπελώνων, ώστε να διευρυνθεί το μέσο μέγεθος, είτε μέσω επέκτασης, είτε μέσω ενοποίησης. Το μέσο μέγεθος των αμπελώνων είναι 0,5-0,8 στρέμματα. Μετά το 2010 έχει διαμορφωθεί τάση μεταξύ των οινοποιητικών εταιρειών για τη δημιουργία και επέκταση των δικών τους αμπελώνων, ώστε να αναλάβουν πλήρως τους όρους διαμόρφωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων τους.

Οι επενδύσεις για δημιουργία και αναβάθμιση των αμπελώνων στην Αρμενία είναι συγκρίσιμες με εκείνες που έχουν έγιναν στην λοιπή Ανατολική Ευρώπη. Η ανάπτυξη ενός νέου αμπελώνα στην Αρμενία εκτιμάται ότι ανέρχεται σε περίπου 15,00-20,000 δολ. για 1 εκτάριο (περιλαμβάνει φύτευση και καλλιέργεια για 3-4 χρόνια, μέχρι την απόδοση καρπού για χρήση σε οινοπαραγωγή). Σημειώνεται ότι η

δημιουργία ενός αμπελώνα κοστίζει 15.000 στην ΠΓΔΜ και στη Μολδαβία, χώρες τις οποίες η Αρμενία συναντά ολοένα και περισσότερο στην ανταγωνιστική αγορά της Ρωσίας και των λοιπών χωρών ΚΑΚ. Στη Δυτική Ευρώπη, η δημιουργία ενός εκταρίου αμπελώνα μπορεί να κοστίσει και 30-40000 δολ., γεγονός που προβάλλεται ιδιαίτερα σε υποψήφιους επενδυτές στην Αρμενία. Στις ΗΠΑ το αντίστοιχο κόστος ανέρχεται σε 40-50.000 δολ.

Ο Αναπτυξιακός Οργανισμός Αρμενίας έχει αναδείξει την προβολή των ευκαιριών στην αμπελουργία σε κομβικό τομέα του προγράμματος προσέλκυσης επενδύσεων. Καθώς η διαφοροποίηση του κόστους για την διαμόρφωση συνθηκών δημιουργίας συστηματικής αμπελουργίας σε διάφορες χώρες εξαρτάται από έναν αριθμό παραγόντων, στην Αρμενία εντοπίζεται ειδικότερα στους εξής τομείς:

- Εργατικό κόστος, το οποίο είναι συνήθως το μεγαλύτερο στοιχείο κόστους στην αμπελουργία,
- Τις καιρικές συνθήκες, οι οποίες επηρεάζουν την παραγωγικότητα
- Βαθμός αυτοματοποίησης της διαδικασίας, η οποία βοηθά στη μείωση του κόστους εργασίας

Σε αντίθεση με άλλους τομείς της γεωργίας, οι δυνατότητες αυτοματοποίησης της εργασίας είναι μάλλον περιορισμένη στην αμπελουργία. Αναδεικνύοντας αυτές τις τρεις κατηγορίες/συνθήκες προβάλλεται ότι το διεθνές εργατικό κόστος στον κλάδο τελικώς αφορά κατά 60% τα γενικά λειτουργικά έξοδα της επένδυσης. Όσον αφορά το κόστος εργατικού δυναμικού η Αρμενία είναι συγκρίσιμη με τις αναπτυσσόμενες χώρες του κλάδου, όπως η Νότια Αφρική και τη Χιλή, ενώ οι δαπάνες εργασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες διογκώνονται και τα συνολικά έξοδα αμπελουργίας. Οι άμεσες δαπάνες υλικών, τα οποία περιλαμβάνουν τη φύτευση, τα λιπάσματα, τα φάρμακα, έχουν επίσης σημαντική επίδραση στο κόστος παραγωγής των σταφυλιών, τα οποία συνολικά σε άλλες χώρες συναπαρτίζουν το 1/5 του συνολικού κόστους. Τα έξοδα αυτά στην Αρμενία, ανέρχονται στο 40% του κόστους το οποίο είναι αρκετά υψηλό σε σύγκριση με άλλες χώρες καθώς είναι υψηλό το κόστος των λιπασμάτων και των φαρμάκων που εισάγονται στην Αρμενία. Παράλληλα στην Αρμενία οι δαπάνες αυτοματισμού έχουν αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από τα έξοδα εργασίας, δεδομένου ότι η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού είναι αρκετά υψηλή στην αρμενική αμπελουργία. Αυτό ακριβώς είναι και το σημαντικό πλεονέκτημα του κλάδου

στην παρούσα φάση και επέκταση των δυνατοτήτων παραγωγής δημιουργεί ευκαιρίες για την ταχεία ανάπτυξη του και προσέλκυση επενδύσεων..

Επί του παρόντος, υπάρχουν περίπου 20 πραγματικές επιχειρήσεις οινοποίησης στην Αρμενία, με συνολική παραγωγική ικανότητα ύψους μέχρι και 30-35 εκατ. φιάλες. Όμως, η παραγωγή νέων μονάδων το 2012 απέφερε και 5-6 εκατ. φιάλες. Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων οινοποίησης (60-70%) είναι μικρού και μεσαίου μεγέθους (μέχρι 1 εκατ. φιάλες), αλλά παράγουν το 75% της ετήσιας παραγωγής. Συγκρίνοντας την παραγωγή του 2012 με τις νέες αναβαθμισμένες παραγωγικές δυνατότητες των επιχειρήσεων εκτιμάται ότι μονάχα το 25-30% έχει διαμορφωθεί. Αυτό σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από το γεγονός ότι οι νέες μεγάλες παραγωγικές μονάδες είτε ακόμα δεν έχουν ολοκληρώσει την λειτουργική τους προετοιμασία, είτε δεν έχουν φτάσει ακόμη στην προβλεπόμενη ποσότητα της παραγωγής ή δεν έχουν εξασφαλίσει την πρώτη ύλη.

Οι διαδικασίες παραγωγής και ποιοτικού ελέγχου, βελτιώνονται σταδιακά, αλλά εξακολουθούν να υστερούν σε υιοθέτηση διεθνών προτύπων. Προς το παρόν μονάχα μια εταιρεία έχει πιστοποιητικό ISO 22000. Παρά τις πρόσφατες επενδύσεις στον τομέα και τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων παραγωγής, πολλές επιχειρήσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούν παλιά και ξεπερασμένη τεχνολογία και το σημαντικότερο η ποιότητα των προϊόντων είτε δεν ελέγχεται ή γίνεται με μη ορθό τρόπο. Ως αποτέλεσμα, το κρασί που παράγεται είναι συχνά κακής ποιότητας.

Οι αρμενικές επιχειρήσεις εισάγουν πρώτες ύλες (μύκητες, συντηρητικά κ.α) για την παραγωγή οίνων από τη Βουλγαρία, Γερμανία και Γαλλία. Τα βαρέλια που χρησιμοποιούνται για την ωρίμανση παράγονται από το εργοστάσιο Varanda Co. που έχει έδρα το Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Η εταιρεία έχει μεγάλη παράδοση στην Αρμενία και θεωρούνται υψηλής ποιότητας προϊόντα, για τον λόγο αυτόν είναι χαμηλή η εισαγωγή τους από το εξωτερικό. Αναφορικά με την ανάγκη εμφιαλώσεως των οίνων, αυτή καλύπτεται κυρίως από δυο εταιρείες τη Saranist και τη Glass World Co. Παρά την αναβάθμιση των παραγωγικών μονάδων του και την καλύτερη ποιότητα φιαλών που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους παραγωγούς οίνου, υπολείπεται ακόμα των αναγκών του διεθνούς ανταγωνισμού και για τον λόγο αυτόν πραγματοποιούνται εισαγωγές κυρίως από την Ιταλία, αλλά και την Ουκρανία, Πολωνία και Βουλγαρία. Τέλος αναφορικά με τα χρησιμοποιούμενα πώματα (φελλοί) φιαλών, εισάγονται κυρίως από την Πορτογαλία, ενώ οι ετικέτες πλέον επιμελούνται στην Αρμενία, αλλά συνήθως με υλικά εισαχθέντα από την Κίνα.

Αναφορικά με τους ειδικούς οινολόγους που απασχολούνται στις επιχειρήσεις, αυτοί προέρχονται κυρίως από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο της Αρμενίας (ASAU) το οποίο έχει 30-35 αποφοίτους ετησίως. Παράλληλα βέβαια προσελκύνονται ολοένα και περισσότερο ειδικοί από το εξωτερικό οι οποίοι εκπαιδεύουν στελέχη αυτών των επιχειρήσεων και συμβάλουν στην αναβάθμιση της τεχνογνωσίας στον κλάδο. Η κυβέρνηση χορηγεί υποτροφίες για το εξωτερικό σε αποφοίτους πανεπιστημίων συγγενών κλάδων ώστε να αναβαθμίσει την ποιότητα των στελεχών του κλάδου και να μπορέσει να συμβάλλει σε ουσιαστική αναβάθμιση του branding των αρμενικών οίνων. Δεδομένου ότι η ονομασία “Armenian cognac” έχει κατακτήσει τις αγορές της ΚΑΚ αλλά και διεθνώς, η πρόθεση είναι να υπάρξει συσχέτιση με την ονομασία “Armenian wine” η οποία δεν απαντάται πουθενά και δεν καταγράφεται σε σχετικές παρουσιάσεις οίνων, παρά μόνον σποραδικά την τελευταία διετία και κυρίως από την αναβάθμιση των προϊόντων οίνου της γειτονικής Γεωργίας. Μάλιστα είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ η Γεωργία, η Ρωσία και η Μολδαβία είναι μέλη του Διεθνούς Οργανισμού Οίνου, η Αρμενία έχει καθυστερήσει να υποστηρίξει την υποψηφιότητά της με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εκμεταλλευτεί τις διαμορφώσεις των νέων συσχετισμών στην οινολογικό χάρτη παγκοσμιώς. Δεν είναι τυχαίο ότι η απαγόρευση εισαγωγών οίνων από τη Γεωργία και Μολδαβία εκ μέρους της Ρωσίας από το 2009 για υγειονομικούς λόγους (ενδεχομένως και άλλους) δεν μπόρεσε να αποφέρει καμία σημαντική αύξηση στις αρμενικές εξαγωγές οίνου.

Η πολιτική προώθησης που υιοθετήθηκε από την Ένωση Οινοπαραγωγών Αρμενίας, μετά από συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας και τον Οργανισμό Ανάπτυξης, επικεντρώνεται στην αναβάθμιση της ποιότητας και δημιουργίας του διακριτού branding και στόχευση κυρίως στις αγορές της Κίνας, Ρωσίας, Σουηδίας, Δανίας και Μ. Βρετανίας. Παράλληλα βέβαια εξακολουθούν οι προσπάθειες προώθησης μέσα από τα ισχυρά δίκτυα της αρμενικής διασποράς τα οποία επικεντρώνονται σε ΗΠΑ, Βέλγιο και Καναδά. Στη Γαλλία όπου είναι ισχυρή η αρμενική διασπορά έχει επιλεγεί για αυτονόητους λόγους η προώθηση του αρμενικού οίνου, αλλά όχι στην παρούσα φάση η επιλογή της ως ισχυρού εξαγωγικού προσανατολισμού.

Ο διπλασιασμός της αξίας των εισαγωγών οίνου το 2010 σε σχέση με το 2009 υπογραμμίζει οπωσδήποτε την αλλαγή κουλτούρας για τους καταναλωτές οίνου. Αν ληφθεί υπόψη ότι το 90% της λιανικής κατανάλωσης επικεντρώνεται στην πρωτεύουσα Ερεβάν, η εισαγωγή οίνων αξίας 546 χιλ. δολ. το 2010 και η αύξηση το

2011 σε 830 χιλ. δολ. σε συνολικό πληθυσμό 1,5 εκ. κατοίκων, είναι σαφώς άξια ιδιαίτερης προσοχής.

Οι μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ έχουν αρχίσει την τελευταία τριετία να προσθέτουν εισαγόμενα κρασιά στα ράφια τους, κυρίως από την Χιλή, Γαλλία, Αργεντινή και Ιταλία. Δυστυχώς τα ελληνικά κρασιά αντιπροσωπεύονται σποραδικά σε χαμηλό βαθμό από συγκεκριμένες ετικέτες (Μποτάρης, Λαζαρίδης).

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα Χιλιανά κρασιά έχουν επιτύχει να αυξήσουν τη διείσδυσή τους τόσο σε σημεία πώλησης σούπερ μάρκετ, όσο και στα εστιατόρια τα οποία επίσης παρουσιάζουν σημαντική ποικιλία, αν και η κατανάλωση εγχωρίων ετικετών είναι συντριπτική σε αυτά σε ποσοστό 85%. Είναι χαρακτηριστικό ότι η αλυσίδα σούπερ – μάρκετ SAS που είναι η μεγαλύτερη στην Αρμενία και εισάγει κατά τεκμήριο τα καλύτερα ποιοτικά προϊόντα στους εισαγόμενους οίνους που διακινεί στα ράφια της συμπεριλαμβάνει ετικέτες από διαφορετικές χώρες, διακίνησε το 2012, σύμφωνα με εκπροσώπους της, χιλιανούς οίνους αξίας 80.000 δολ. (σχεδόν το 9,5% των συνολικών εισαγωγών της Αρμενίας). Ειδικότερα η συγκεκριμένη αλυσίδα εμπορεύεται 69 γαλλικούς οίνους, 52 ιταλικούς, 31 χιλιανούς, 14 από τις ΗΠΑ, 12 προέλευσης Αργεντινής, 11 γεωργιανούς, 9 ισπανικούς, 3 ελληνικούς, 1 Πορτογαλίας, 3 γερμανικούς, 3 Μ. Βρετανίας. Είναι αξιοσημείωτο ότι το 80% των εισαγόμενων οίνων που προσφέρονται πρόκειται για κόκκινες ποικιλίες και οι τιμές διαμορφώνονται και σε χαμηλές τιμές, ανταγωνιστικές των εγχωρίων οίνων, αλλά και σε υψηλές οι οποίες αφορούν τους απαιτητικούς καταναλωτές. Ωστόσο δεν υπάρχει οίνος που να πωλείται σε τιμές άνω των 50.000 AMD (100 ευρώ).

Οι ελληνικοί οίνοι προς την Αρμενία δεν αποσπούν ιδιαίτερο ποσοστό επί των συνολικών εξαγωγών και τούτο διότι δεν έχει μέχρι σήμερα υπάρξει ιδιαίτερη προσέγγιση της συγκεκριμένης αγοράς, σε κανένα κομμάτι της αγοράς (είτε χαμηλού ή υψηλού κόστους οίνους). Η τάση βέβαια των αρμενίων να προσανατολίζονται σε εισαγωγή οίνων που δεν εντάσσονται σε αυτό που εκτιμούν και εντάσσουν οι ίδιοι στην αρχαία οινοποιητική παράδοση, καθώς θεωρούν ότι η Ελλάδα, η Γεωργία και η Αρμενία ανήκουν στην ίδια κατηγορία οινοποιητικής παράδοσης, καθιστά καταρχήν μη ελκυστικούς τους ελληνικούς οίνους. Είναι χαρακτηριστικό δε ότι η γειτονική Γεωργία με σημαντικές επιτυχίες στην παραγωγή οίνων και εξαγωγές σε όλες τις χώρες ΚΑΚ στην Αρμενία δεν έχει αντίστοιχες επιδόσεις.

Υπάρχουν ωστόσο πλέον και σημεία πώλησης που έχουν και οίνους με υψηλή τιμή, κυρίως γαλλικούς και ιταλικούς και συγκεντρώνουν πλέον αξιόλογη προσοχή και κατανάλωση. Παράλληλα σε επιλεγμένα εστιατόρια προσφέρονται πλέον τουλάχιστον 3-4 ετικέτες με τιμές άνω των 100 ευρώ, συνήθως γαλλικά και ιταλικά, χιλιανά και Αργεντινής.

Ο Προϊστάμενος

Κωνσταντίνος Δασκαλόπουλος
Γραμματέας Α΄ ΟΕΥ

Αρμενικοί οίνοι³

Όνομασία ετικέτας	Τύπος	Έτη ωρίμανσης	Βαθμοί αλκοόλης	Είδος σταφυλιών	Τιμή ADM
Areni, Vayots Dzor	Ερυθρός ξηρός	3 σε βαρέλι	13%	Areni	1600
Areni 98	Ερυθρός ξηρός	1,5 σε βαρέλι	12%	Areni	1400
Getnatoun	Ερυθρός ξηρός	1 σε βαρέλι , 3 σε φιάλι	12%	Areni	1400
Gladzor	Ερυθρός ξηρός	1 σε βαρέλι	13%	Areni	1300
Saint Anna	Ερυθρός	2 σε βαρέλι, 3 σε φιάλι	12%	Black Areni	1900
Areni of Maran	Ερυθρός	2 σε βαρέλι	12,5%	Black Areni	1600
Areni Nairian	Ερυθρός	1 σε βαρέλι	12%	Areni & Kakhet grapes	1800
Noravank	Ερυθρός	2 σε βαρέλι	13%	Areni	1300
Tushpa	Ερυθρός	1-3 σε βαρέλι	12%	Haghtanak , διασταύρωση ποικιλίας Cabernet Sauvignon & Saperavi	1500
Arpa	Ερυθρός ημίγλυκος	1 σε βαρέλι	12%	Areni	1200
Lernashen	Ερυθρός ημίγλυκος	1 σε βαρέλι	13%	Areni	1400
Vedi Alco Kagor	Ερυθρός ημίγλυκος	17 σε βαρέλι	16%	Kakhet	17000
Katarine	Ερυθρός γλυκός	1 σε βαρέλι	16%	Kakhet & Muscat	12000
Areni Blash	Λευκός ξηρός	1 σε βαρέλι	12,5%	Mskhali & Kharji	3500
Narine	Λευκός ξηρός	6 μήνες σε βαρέλι	11-13%	Voskehat	3500
Bagratuni	Λευκός ξηρός	1 σε βαρέλι	12%	Voskehat & Mskhali	2500
Araks	Λευκός ξηρός	1-4 σε βαρέλι	11-12%	Mskhali	1800
Urzana	Λευκός ξηρός	1 σε βαρέλι	12,5%	Vardabuyr	1800
Tushpa	Λευκός ημίγλυκος	1 σε βαρέλι	11%	Muscat	2500
Vedi Muscat	Λευκός ημίγλυκος	1-2 σε βαρέλι	14-16%	Muscat & Susanna	5500
Muscat Rosali	Γλυκός οίνος	6 μήνες σε βαρέλι, 4 μήνες σε μπουκάλι	16%	Muscat Vardabuyr	7500

³ Ορισμένες ποικιλίες και ετικέτες με τις τιμές τους στο εμπόριο, κατά μέσο όρο.

Parajanov	Ξηρός οίνος από ρόδι	2-3 έτη σε βαρέλι	12%		3500
Apricot of Maran	Ημίγλυκος οίνος από βερίκοκο	1 έτος σε βαρέλι	10-12%		3500

Οίνοι εισαγόμενοι στην Αρμενία⁴.

Ετικέτα	Τύπος/ποικιλία	Χώρα προέλευσης	Τιμή	
"Fin del Mundo Reserva Malbec"	Malbec	Αργεντινή	5.440	Κόκκινο ξηρό
"Torres San Valentin Garnacha"	Merlot	Ισπανία	3.120	Κόκκινο ξηρό
"Amarone della Valpolicella 2007"	Merlot	Ιταλία	28.200	Κόκκινο ξηρό
"Antinori Guado Al Tasso"	Merlot	Ιταλία	42.300	Κόκκινο ξηρό
"Banfi Collepino"	Merlot & Chardonnay	Ιταλία	5.260	Κόκκινο
"Baron de Brane Margaux"	Chardonnay	Γαλλία	24.900	Κόκκινο ξηρό
"Baron Philippe de Rothschild Bordeaux"	Merlot	Γαλλία	3.590	Κόκκινο ξηρό
"Belgars Mulled Wine"		Μ. Βρετανία	2.370	Κόκκινο ξηρό
"Bordeaux Prestige"	Merlot	Γαλλία	2.450	Κόκκινο
"Botter Chianti 2011"	Chianti	Ιταλία	3.350	Κόκκινο ξηρό
"Caleo Montepulciano D'Abruzzo 2011"	Merlot	Ιταλία	2.100	Κόκκινο ξηρό

⁴ Τιμές από super-market SAS, Ιούνιος 2013.

"Chateauneuf-du-Pape La Fiole du Pape"		Γαλλία	24.200	Κόκκινο ξηρό
"Doña Paula Malbec - Mendoza"	Malbec	Αργεντινή	9.660	Κόκκινο
Louliatiko Boutari		Ελλάδα	37.100	Κόκκινο γλυκό
"Domaine Porto carras Rose 2008"		Ελλάδα	5.130	Γλυκό ροζέ
"Malagauouzia Matsa Boutari"	Μαλαγούζια	Ελλάδα	8.680	Λευκό ξηρό
"La Playa Cabernet Sauvignon"		Χιλή	2.860	Κόκκινος ξηρός
"Sunrise Cabernet Sauvignon"		Χιλή	2.690	Κόκκινος ξηρός
"Frontera Sauvignon Blanc"		Χιλή	2.280	Λευκός ξηρός
"Marques de Casa Concha Chardonnay"	Chardonnay	Χιλή	6.230	Λευκός ξηρός
"Kendall-Jackson Syrah"	Syrah	ΗΠΑ	8.300	Κόκκινο ξηρό
"Kendall-Jackson Vinter's Reserve Pinot Noir"	Pinot Noir	ΗΠΑ	9.900	Κόκκινο ξηρό
"Murphy-Goode Chardonnay"	Chardonnay	ΗΠΑ	7.150	Λευκό ξηρό